

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljanje po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 7. septembra 1881.

Obseg: Nov način ozdravljanja vrančnega prisada in družih kužnih bolezni. — K povzdigi živinoreje treba ne le dobre plemenske živine, temuč tudi obilo dobrih senožet. — Gospodarske novice. — Deželni zbori. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Nov način ozdravljanja vrančnega prisada in družih kužnih bolezni.**

Spisal Gustav Pirc, adjunkt na deželni vino- in sadjerejski šoli na Slapu.

Čeravno nisem živinozdravnik, me je čitanje Pasteurjevih izkušenj vendar tako zanimalo, da si ne morem kaj, da ne bi našim gospodarjem nekoliko poročal o novih iznajdbah slavnega Pasteurja, s katerimi se dá vrančni prisad (anthrax, Milzbrand) ubraniti.

Kedo ne vé, kakošno škodo ta huda nalezljiva bolezen med živino provzroči? Na milijone vrednosti propade v Evropi vsako leto kot žrtev tej hibi. Mnogo se je ta bolezen uže opazovala, a ni se jej moglo do živiga priti! Še le prof. Pasteur-ju, slovečemu francoskemu kemiku, se je posrečilo, bistvo bolezni natanko spoznati in pripomoček proti njej najti. V kratkem hočem neprecenljivo iznajdbo prof. Pasteur-ja popisati.

Večina nalezljivih notranjih bolezni, tako tudi vrančni prisad, prouzročene so po neizmerno majhnih glivicah (bakterijah), katere živé v krvi živalski, se tam množé in slednjič žival umoré. Pasteur je uže pred dvema letoma dokazal, da kurja kolera nastane po glivicah (microbium) v krvi. On je našel, da te glivice na zraku ne izgubé samo svoje morilne moči, ampak še celó žival, v katero se take oslabiljene glivice prenesó, kurje kolere obvarujejo, tako kot stavljene kozé zabranijo prave človeške kozé. *)

Pasteur je našel, da se glivice kurje kolere pri umetni reji ne pomnožujejo s trosom, ampak s pomočjo razdelitve. Na podlagi te iznajdbe hotel je napraviti tudi iz glivic vrančnega prisada tak tros, ki bi živino, kateri se je ta tros vcepil, obvaroval vrančnega prisada, kakor je gori povedano o kurji koleri.

A to se mu ni tako hitro posrečilo. On je našel, da glivice vrančnega prisada leta in leta na zraku in dežju ležati utegnejo, pa vendar od svoje morilne moči nič ne izgubé, to je, one zmerom nov tros delajo. Še le proti koncu lanskega leta se mu je posrečilo umetno rejo glivic vrančnega prisada napraviti, katere glivice so sposobne, ako se jih živini vcepi, dotične živali pred

vrančnim prisadom obvarovati. Pristaviti je pa treba, da imenovane glivice na pr. pri govedi drugače, kakor pri ovcah delujejo.

Ako se toraj zdrave živali stvarino, katera ima v sebi oslabiljeni tros (virus) vrančnega prisada, cepi, kakor kozé, potem so te živali pred nalezenjem vrančnega prisada obvarovane.

Se ve da naprava te tvarine ni tako priprosta ter je treba zato dosti znanja in vednosti; sicer je znano, kako Pasteur to „limfo“ dela in bi se tedaj po njegovem navodu dala povsodi napravljati.

Vrednosti te tako imenitne in neprecenljive iznajdbe nekateri, in še celó učenjaki, toliko časa niso hoteli priznati, dokler niso skušnje to popolnoma dokazale, katerih nekaj hočem še pozneje navesti. Pri mednarodnem medicinskem kongresu v Londonu začetkom avgusta meseca se je pa uže Pasteur izrazil, da on v svojem laboratoriji uže ne more več toliko „limfe“ napraviti, kolikor je francoski gospodarji zahtevajo.

(Konec prihodnjič.)

K povzdigi živinoreje

treba ne le dobre plemenske živine, temuč tudi obilo dobrih senožet.

Spisal prof. Povše.

S prihodnjim letom 1882. stopi v našem cesarstvu v veljavo postava, katera prepoveduje vhod govedi iz Ruskega in Turškega, odkodar se je le prepogostoma zatrosila v našo državo grozna goveja kuga (devetogubnica). Vsled te prepovedi pa bo morala domača avstrijska živinoreja velika mesta, kakor Dunaj itd. z govejim mesom oskrbovati. Zato tudi vis. kmetijsko ministerstvo deluje na to, da bi se za pridelovanje obilniše krme vsa sploh le sposobna zemljišča pridobila, ter je v ta namen sklenilo državnemu zboru predložiti postavo, vsled katere bi se dovolil zaklad od 5 milijonov gold. v namen, da se obrežja vodá vtrdé, vodne struge vredijo, močvirja vsušijo itd. In prav ima sl. ministerstvo, ker le s pomnoženo skrbjo za senokošna zemljišča bodo mogli avstrijski živinorejci zadostiti zahtevam po goveji živini, pa tudi sami pomagati si po pomnoženi živini.

Prehodil sem vso deželo uže v prejšnjih letih, letos pa Zasavsko dolino. Našel sem, da sto in sto oralov

*) V časniku „Journal der Gesundheitspflege“ so navedene najnovejše Pasteurjeve izkušnje o cepljenji tudi pasje stekline po bakterijah. Vred.

zemlje ima silna Sava v svoji oblasti. Smililo se mi je slišati uboge kmete tožiti in zdihovati po zgubljenih njivah in travnikih, katere jim je dereča Sava odnesla, in večidel so to bile najboljše njive, sestavljene iz nanosov. Poznam gospodarje, ki so po taki nesreči do 10 mernikov posetve prostora izgubili. Da mora tak revež propadati in konečno res propasti, je jasno. Res je Sava zopet nekaterim dobroto storila in nanese jim lepe pašnike, obilno zaraščene z vrbovjem in jagnjedi. Nekateri so lepo strebili le prodove in imajo sedaj kaj lepe travnike. Pa ne oni, ampak Sava je gospodar čez ta zemljišča, ker o prvi veliki povodnji morda spremeni Sava svojo strugo in odnese vso zemljo, ter namesto otreljenih pašnikov in travnikov vidi se le šuta, spina, ali je pa sedaj ondi struga vode.

Slavna vlada je uže pričela z vredovanjem reke Save pri Dolskem, kjer je res grozno veliko škode naredila, in uže je lepa rajda kamnenih škarp dovršenih, katere branijo, da si prevzetna Sava ne more tako samovoljno izbirati poti. Enake potrebe pa se nahajajo tudi nadalje od Dolskega ob Savi. Precej proda je nanešenega na pr. v Jevnici, kjer so marljivi gospodarji lepo se trudili ter strebili vrbovje in zdaj imajo ondi dober svet sposoben celó za travnike. Kolika pomoč doide tem posestnikom, ako jim ta svet ostane ohranjen! V Kresniških Poljanah je tudi lep kos proda, ki se enkrat v letu kosi, sicer pa za pašo služi; sposoben bi bil po razdelitvi med deležnike občinarje za dvakratno košnjo, a v hudi nevarnosti je zato, ker ga lahko odnese silna Sava tako, kakor je v gorenjem delu te vasi tako imenovanim Mahkovčanom odnesla ves prod, v katerem so po 20 voz sená nakosili, a še danes jim spodjeda ostale njive ter jim grozi spraviti jih na beraško palico. — Nič bolje ni v Kresnicah, kjer je Sava nekaterim kmetom najlepše njive odnesla. Nekemu gospodarju je do 10 mernikov posetve popolno odresla, in reveža v še večjo bedo spravila. Hudo škodo po Savi trpi tudi Ponoviška grajščina, kateri je Sava gotovo nad 20 oralov travnikov uže odnesla.

Omenil sem uže, da je Sava tu in tam nanese mnogo proda, iz katerega se morejo dobri pašniki in tudi travniki napraviti. Gotovo sme se računati, da bi v tej dolini (Gostince-Kleče, Dolsko, Jevnica, Kresnice, Hotič, Poganik, Ponoviče) nad 1000 oralov travnikov pridobili, ako bi se reka Sava vredila in obrežje vtrdilo. Kolika dobrota za ondotne kmetovalce, kaka zdatna podpora k povzdigi živinoreje, katera edina more ondotne kmetovalce rešiti propada!

Ako bi se teh 1000 oralov dobro vredilo, strebilo in s travo posejalo, imeli bi ti kraji skoro podvojeno množino sená, ker, če le po 25 centov sená na oralu računamo, pridelali bi blizo 25.000 centov sená več in s tem bi se zdatno pomnožilo število živine. Tako bi bilo ustrezno ubogim ljudem, sl. kmetijskega ministerstva namen pa bil bi dosežen. Koliko kmetij bi se rešilo sicer le pregotovega propada!

Dotični posestniki sami ne morejo tega dela lotiti se, v pomoč jim mora priti visoka vlada in pa dežela. Dobro voljo imajo; naj omenim le, da posestniki iz dveh vasi, katerim pretí velika škoda po Savi, so prostovoljno podpisali se, da hočejo, če jim vlada nakloni kaj podpore, napeljati 3000 voz kamenja za obrežje. Pač velika svota je to za tako pičlo število posestnikov, ki kažejo, da radi vse žrtvujejo, le da jim doide pomoč od visoke vlade, brez katere pa sami istinito ne zmorejo takega dela.

Tako bi dotični gospodarji ob Savi gotovo tisoče in tisoče voz kamenja napeljali, naj bi visoka vlada le blagovoljila stroške za vkladanje škarp na-se vzeti. S tem pa bo tudi doseženo, da bodo ta zemljišča, ker

stalna in dobra, večo vrednost imela in tudi večo davke donašala.

Kakor v tej pokrajini, tako je pa tudi po drugih delih dežele. Ob Savi sploh po Gorenjskem, ob Krki in ob drugih manjših vodah, katere zalivajo zemljišča in jih opustošajo. Koliko tisoč in tisoč oralov senožeti je močvirnih, na katerih raste kislo, slabo in za govedo nesposobno seno. Ko bi se ta zemljišča izsušila, koliko tisoč centov žlahnega sena bi se pridobilo za rejo goved!

Zamolčati pa ne smem, da je tudi nekoliko malomarnost gospodarjev kriva občni revščini. Koliko je zemljišč, katera so tako hudo močvirna, da ni mogoče čez-nje priti in le najslabša kisla trava, loček na njih raste; kako lahko bi se izsušila, ker imajo večinoma naravni pad, le da bi se vrezal jarek, ki bi sproti odpeljal sicer zaostajajočo vodo iz zemljišč. Z dvema delavcema bi gospodar ob času zime ali pozne jeseni, ko pojenja gospodarsko delo, v malo dneh vse potrebne jarke lahko vrezal in vsušil močvirno senožet ali tudi njivo. Nevolja me je popadla, videti tako brezkrbnost — da se ne poslužujem ojstreje besede — v toliko krajih. Vsaj si moramo tudi mi sami pomagati; le marljivi gospodar dandanes izhaja.

Pozimi ni čas zimskega spanja, ampak ta čas naj se porabi za zboljšavo zemljišč, na pr. za vrezavanje izsušilnih jarkov. Kmalu pride oni letni čas, ko poneha delo na polji in vsakater gospodar naj pregleda svoja mokrotna zemljišča, na katerih naj vreže odpelja-joče jarke. Prepričal se bo uže pri prvi prihodnji košnji, koliko je koristil s takim delom. Namesto kislega bo nakosil obilno sladkega sena, s katerim bo zamogel boljše rediti svoja goveda.

Še se zamore v naši za živinorejo toliko sposobni domovini mnogo zemljišč pridobiti za pridelovanje krme in mnogo jih pa zboljšati, ter sposobne storiti za pridelovanje za goveda sposobne krme.

Gospodarji naj svojo dolžnost storé, merodajni krogi, državne in deželne oblasti naj pa podelé podporo kmetovalcem, ker tako se bo priredila prva in prava podlaga za vspešnejšo in obilnejšo živinorejo. Vsaj nam spričujejo to vse one dežele, katere imajo od narave podeljene vse razmere za bogato živinorejo, ker dovolj in dobre krme je treba za lepo živinorejo. Dokler ne bodo naši živinorejci boljše krmili, ne bomo dospeli do lepe živine. Le poglejmo v hlev razumnega gospodarja, ki ima dovolj dobre krme, katere dostojno privošči živini, in našli bomo lepo blagó, kakoršno zastonj iščemo pri sosedih in pa za rejo nemarnih gospodarjih, ki imajo živino iste pasme in istega plemena junca.

Poiščimo tedaj vse prostore za pridelovanje krme in storili bomo lep korak naprej v živinoreji.

Gospodarske novice.

Skupščina (kongres) za posvetovanje, kako bi se ubranila trtna uš,

se je v Bordeaux-u na Francoskem pričela 29. dne avgusta in trajala do 3. septembra. Došlo je v ta zbor učenjakov in vinorejcev iz mnogih dežel, kajti škoda, ki jo filoksera po svetu dela, je grozna.

Zoper neomejeno razkosovanje zemljišč

se je v zadnji seji kmetijska družba česka, vprašana od vlade za svoje mnenje, tako oglasila, da je izrekla, da se mora neizmerno razkosovanje zemljišč postavno zabraniti, nasvetovala je zato postavo o nasledstvu, po kateri je posestniku očetu mogoče, svoje posestvo le